

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΤΟ 1953

Πριν από 60 χρόνια οι εργάτες της Ανατολικής Γερμανίας ξεσηκώθηκαν ενάντια στους σταλινικούς εκμεταλλευτές τους. Για να τιμήσουμε αυτή την επέτειο παρουσιάζουμε τη μετάφραση ενός κειμένου των συντρόφων μας από την Ομάδα Διεθνών Σοσιαλιστών (GIS) στη Γερμανία, το οποίο καταδεικνύει όχι μόνο τη δυνατότητα αυτοοργάνωσης της εργατικής τάξης αλλά και τα όρια του εργατικού αυθορμητισμού ο οποίος στερούνταν τόσο από μια σαφή αντίληψη του καπιταλιστικού χαρακτήρα του λεγόμενου «κομμουνισμού» όσο και της σημασίας που παίζουν η επαναστατική οργάνωση και η στρατηγική. Όπως καταδεικνύει το άρθρο της GIS πρόκειται για ένα ιστορικό γεγονός από το οποίο μπορούμε να μάθουμε πολλά.

17 Ιούνη 1953: Εξέγερση των εργατών ενάντια στη δικτατορία του Κόμματος!

Ήδη από τις 3 Ιουλίου του 1953, η 17η Ιουνίου είχε ανακηρυχθεί ως «εθνική αργία» στη Δυτική Γερμανία προκειμένου να τιμηθεί η λεγόμενη «λαϊκή εξέγερση» που ηττήθηκε από τα ρωσικά στρατεύματα. Η άρνηση του προλεταριακού χαρακτήρα αυτού του κινήματος, το οποίο ξεκίνησε ως διαμαρτυρία κατά των νορμών παραγωγικότητας¹, και η μετατροπή της σε «ημέρα της γερμανικής ενότητας» αποδείχθηκε ένα αριστοτεχνικό όπλο της αστικής προπαγάνδας. Η αντίσταση των εργατών εκείνης της εποχής έχει ξεχαστεί σε μεγάλο βαθμό σήμερα. Αντ' αυτής, ο μύθος της «λαϊκής εξέγερσης» είναι βαθιά ριζωμένος στη συνείδηση του κόσμου. Ταυτόχρονα, η 17η Ιουνίου είναι ένα γεγονός που προκαλεί δυσκολία στους «αριστερούς» κρατιστές, που αντιλαμβάνονται τον «σοσιαλισμό» αποκλειστικά με τις αστικές κατηγορίες του χρήματος, της μισθωτής εργασίας και της υπεραξίας. Όλες οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν για να εξηγήσουν και να δικαιολογήσουν τα γεγονότα εκείνης της εποχής συνάδουν με την προπαγάνδα της αστικής τάξης, δεδομένου ότι όλες έχουν ως στόχο να προσδώσουν στην πάλαι ποτέ Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας (ΛΔΓ) έναν «προοδευτικό» ή ακόμα και έναν «σοσιαλιστικό»

¹ Η νόρμα είναι το καθορισμένο ελάχιστο όριο απόδοσης των εργαζομένων στην παραγωγική διαδικασία και ειδικά στον τομέα της βιομηχανίας. (Σ.τ.Μ.)

χαρακτήρα. Όμως, η υποτιθέμενη «ελευθερία», για την οποία τόσο πολύ γίνεται λόγος σήμερα στα αστικά ΜΜΕ, είχε ήδη κατακτηθεί από την εργατική τάξη υπό το καθεστώς της ΛΔΓ, δηλαδή η «ελευθερία» να πωλεί την εργατική της δύναμη, η «ελευθερία» να ρίχνει την υπεραξία στα χέρια του κράτους.

Ο χαρακτήρας της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας (ΛΔΓ)

Ένας εργάτης, ο Κ. Βάλτερ, σηκώθηκε και είπε: «Σύντροφοι, αυτό που συμβαίνει εδώ μας ντροπιάζει ως εργάτες. Εβδομήντα χρόνια μετά τον θάνατο του Καρλ Μαρξ εξακολουθούμε να συζητάμε για τις πιο βασικές βιοτικές ανάγκες. Αν ο Μαρξ μάθαινε κάτι τέτοιο θα γυρνούσε στον τάφο του».

Τι ήταν η ΛΔΓ; Στη ΛΔΓ, όπως ακριβώς και στις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης τα κρατικοκαπιταλιστικά καθεστώτα ήρθαν στην εξουσία χωρίς εργατικές επαναστάσεις και συχνά υπό τον άμεσο ή έμμεσο έλεγχο του ρωσικού στρατού. Οι σταλινικοί απέκτησαν τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού διαμέσου της συμμετοχής τους στις αστικές κυβερνήσεις συνασπισμού των «λαϊκών δημοκρατιών» και προσπάθησαν να μεταφέρουν το ρωσικό κοινωνικό μοντέλο με «επαναστάσεις από τα πάνω». Η ατομική ιδιοκτησία στα σημαντικότερα μέσα παραγωγής καταργήθηκε και μετατράπηκε σε κρατική ή λαϊκή ιδιοκτησία. Παρ' όλα αυτά, δεν μπορούμε να μιλάμε για κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής. Αντί για την παραγωγή και τη διανομή που χαρακτηρίζουν μια «εργατική δημοκρατία», εγκαθιδρύθηκε μια κεντρική διαχείριση της οικονομίας στην οποία το κράτος πήρε τη θέση των ιδιωτών καπιταλιστών και διόρισε ως διευθυντές του γραφειοκράτες, οι οποίοι ανέλαβαν όλες τις εξουσίες που ασκεί μια εκμεταλλεύτρια τάξη. Η γραφειοκρατία διαχειριζόταν συλλογικά την κρατική ιδιοκτησία. Είχε πλήρη δικαιώματα επί των επιχειρήσεων και του κοινωνικού πλούτου. Η πολιτική της αυτό το συγκάλυπτε με κάθε είδος «σοσιαλιστικής ρητορεία», και με αυτό τον τρόπο ασκούσε την κυριαρχία της. Παρ' όλα αυτά, η οικονομική δομή των καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού καθοριζόταν, όπως και πριν, από τον νόμο της αξίας². Κατά συνέπεια, τα σχέδια που καταρτίζονταν από το κράτος αποσκοπούσαν συνεχώς στην αποτελεσματικότερη και ορθολογικότερη δυνατή εκμετάλλευση της εργατικής τάξης. Η εργατική τάξη ήταν αποκομμένη από τον έλεγχο των υποθέσεων της και η ζωή ήταν οργανωμένη με βάση την πειθαρχία που επέβαλε η πολιτική του κυ-

² Ο νόμος της αξίας παίζει κεντρικό ρόλο στη λειτουργία του καπιταλισμού. Πρόκειται για την αξία που αποκτούν τα προϊόντα ως αντικείμενα αγοραπωλησίας (εμπορεύματα), η οποία καθορίζεται από τον μέσο κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας που δαπανήθηκε για την παραγωγή τους. (Σ.τ.Μ.)

βερνώντος κόμματος-κράτους. Ήδη από τον Απρίλιο του 1918, απέναντι σε προβλήματα που τότε καλούνταν να αντιμετωπίσει η Ρωσική Επανάσταση, ο αριστερός κομμουνιστής Οσίνσκι, σε άρθρο του στο δεύτερο τεύχος της αντιπολιτευτικής εφημερίδας «Κομμουνίστ» προειδοποιούσε έντονα γι' αυτή την τάση προς τον κρατικό καπιταλισμό:

«Αν το ίδιο το προλεταριάτο δεν ξέρει πώς να δημιουργήσει τους απαραίτητους όρους για μια σοσιαλιστική οργάνωση της εργασίας, τότε κανείς δεν μπορεί να το κάνει στη θέση του [...] Ο σοσιαλισμός και η σοσιαλιστική οργάνωση ή θα δημιουργηθούν από το προλεταριάτο ή δεν θα δημιουργηθούν καθόλου. Απεναντίας, τη θέση τους θα πάρει ο κρατικός καπιταλισμός».

Ο κρατικός καπιταλισμός έθεσε, εξ άλλου στην υπηρεσία του τις υπάρχουσες τεχνικές του «δυτικού» καπιταλισμού· τεχνικές που, όπως όλες οι επιστημονικές και τεχνικές μέθοδοι που βρίσκονται στην υπηρεσία της αστικής τάξης, αποτελούν την υλική ενσάρκωση της παγκόσμιας καπιταλιστικής κοινωνίας. Το σταλινικό κόμμα υιοθέτησε όλη την καπιταλιστική αντίληψη περί «εξορθολογισμού της παραγωγής» και έτσι παρέμεινε παγιδευμένο στον κόσμο που υποτίθεται ότι πολεμούσε στις διακηρύξεις του. Ο Ολλανδός μαρξιστής Άντον Πάνεκουκ σωστά αποκάλεσε κάποτε τους ηγέτες των σταλινικών κομμάτων και κοινωνιών «μια τάξη που προσπαθεί να καταστήσει αιώνια τη δουλειά των εργατών». Σε αυτές τις κοινωνίες, όπως και σε κάθε ταξική κοινωνία, το στοιχείο που τις χαρακτηρίζει ήταν η ταξική πάλη.

Εκμετάλλευση

Ο ρόλος του «κινήματος Χένεκε»³ ήταν να διαιρέσει την εργατική τάξη και να προσδέσει τα πιο υπάκουα στοιχεία της σ' αυτό ώστε με τη βοήθειά τους να ελέγχει και τα υπόλοιπα τμήματά της. Αυτό ενισχύθηκε από την προπαγάνδα των προηγούμενων ετών. Παρ' όλα αυτά, δεν θα πρέπει

³ Από το 1949, το Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα (SED), τον κυβερνών κόμμα στην Ανατολική Γερμανία, και οι αρχές της σοβιετικής ζώνης κατοχής προσπάθησαν να αυξήσουν την παραγωγικότητα. Ο στόχος μπορούσε να επιτευχθεί κυρίως μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας (νόρμες παραγωγικότητας δηλ. αύξηση του ύψους της παραγωγής) χωρίς αυτό να συνοδεύεται από αύξηση του εργατικού μισθού. Για τον σκοπό αυτό, οι κυρίαρχες δυνάμεις -ακολουθώντας το σοβιετικό μοντέλο- εγκαινίασαν ένα «κίνημα», στο οποίο χώροι παραγωγής και οι πιο παραγωγικοί εργάτες τιμήθηκαν με μετάλλια και βραβεία. Η εκστρατεία ξεκίνησε με την απόδοση-ρεκόρ του ανθρακωρύχου Άντολφ Χένεκε (Adolf Hennecke), ο οποίος εξόρυξε 24,4 κυβικά μέτρα κάρβουνο κατά τη διάρκεια μιας βάρδιας, τον Οκτώβριο του 1948, υπερβαίνοντας έτσι τον καθορισμένο παραγωγικό στόχο κατά 387%. (Σ.τ.Μ.)

να θεωρηθεί ότι στην αρχή συμμετείχαν στο εν λόγω «κίνημα» μόνο συνεργάτες του καθεστώτος. Υπήρχαν και πολλοί νέοι εργαζόμενοι που ενεργούσαν από καθαρό ενθουσιασμό με την πεποίθηση ότι οικοδομούσαν τον «σοσιαλισμό». Έτσι, τα εργατικά συμβούλια επίσης προσχώρησαν σ' αυτό. Το σημαντικότερο ήταν ότι οι οργανωτικές μορφές που δημιουργήθηκαν από τα συνδικάτα στόχευαν στο να παρουσιαστούν στους εργάτες ως «αυτοδιάθεση» κι αυτό γινόταν μέσω οργανωμένων συζητήσεων. Το 1951 καθιερώθηκαν οι «εταιρικές συλλογικές συμβάσεις» (*Betriebskollektivverträge*, BKV), μερικές από τις οποίες συνάντησαν ανοιχτή αντίσταση, καθώς οδηγούσαν σε μια σημαντική επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου. Το 1952 ήταν μια χρονιά υψηλής έντασης. Η υπογραφή της Συνθήκης της ΕΟΚ από τη Δυτική Γερμανία σήμαινε τον εκ νέου εξοπλισμό της. Αυτό σήμαινε ότι οι τελευταίες ελπίδες της γραφειοκρατίας του Κρεμλίνου ότι η Γερμανία θα παραμείνει πολιτικά ουδέτερη διαψεύστηκαν. Το γεγονός ότι οι επιτευχθείσες νόρμες παραγωγικότητας ήταν κάτω από το επεξεργασθέν σχέδιο του 1951, ενώ το σύνολο των μισθών ήταν πάνω από αυτό, προβλημάτιζε πολύ το καθεστώς. Η κατάσταση της αγοράς έπρεπε να βελτιωθεί με διοικητικά μέτρα που στόχευαν στους πιο πλούσιους αγρότες και στη μεσαία τάξη που κατοικούσε στις πόλεις. Το πρώτο κύμα των αυξημένων νορμών, που ξεκίνησε με το σχέδιο του 1949, δεν πραγματοποιήθηκε ωστόσο παρά μονάχα σε έναν κλάδο: στον κατασκευαστικό τομέα. Η αντίσταση των εργατών του κατασκευαστικού τομέα καθώς και η προθυμία τους να αγωνιστούν ήταν ιδιαίτερα υψηλές. Την επόμενη χρονιά, ωστόσο, η ριψοκίνδυνη τακτική των αυξημένων νορμών εφαρμόστηκε και στην κατασκευαστική βιομηχανία. Μια αύξηση της τάξης του 10% στον κατασκευαστικό τομέα σήμαινε περικοπές μισθών κατά 30% για τους κτίστες και έως 42% για τους ξυλουργούς, καθώς, σε γενικές γραμμές, οι υπερβάσεις των ορίων του ύψους των νορμών ανταμείφθηκαν με μπόνους. Στις αρχές του 1952 εντάθηκαν οι κατασκευαστικές εργασίες στη λεωφόρο Στάλιν⁴ η οποία μετατράπηκε σε ένα απέραντο εργοτάξιο. Τον Μάιο του 1953 έγιναν απεργίες ενάντια στις νέες νόρμες παραγωγικότητας στο Μαγδεβούργο και το Κέμνιτς⁵. Στις 9 Ιουνίου, μόλις τρεις μήνες μετά τον θάνατο του Στάλιν, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης (ΚΚΣΕ) ανακοίνωσε

⁴ Η Λεωφόρος Στάλιν [*Stalinallee*] πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ονομαζόταν λεωφόρος Φρανκφούρτης και μετονομάστηκε εκ νέου το 1956 κατά τη διάρκεια της «αποσταλινοποίησης». Το 1952-53 ήταν ένα τεράστιο εργοτάξιο όπου μετά την εκκαθάριση των ερειπίων από τον πόλεμο αποτέλεσε κεντρική λεωφόρο του Ανατολικού Βερολίνου και αποτέλεσε το επίκεντρο της εξέγερσης στην Ανατολική Γερμανία το 1953. (Σ.τ.Μ.)

⁵ Το Μαγδεβούργο [*Magdeburg*] και το Κέμνιτς [*Chemnitz*] είναι πόλεις στη Σαξωνία της Γερμανίας. (Σ.τ.Μ.)

τη λεγόμενη «Νέα Πορεία». Αγρότες και μικροί καπιταλιστές που είχαν καταφύγει στη Δυτική Γερμανία ετοιμάζονταν να επανέλθουν χάρη στις φορολογικές περικοπές και τις πιστωτικές διευκολύνσεις. Το 1951 το 80% εκείνων που είχαν πάει στη Δύση προερχόταν από τη μεσαία τάξη. Έτσι, όσο ενισχυόταν η «φιλικότητα προς τις επιχειρήσεις» της ΛΔΓ τόσο μεγάλωνε η δυσαρέσκεια των εργαζομένων.

Η εξέγερση

Στις 15 Ιουνίου του 1953 οι εργάτες της οικοδομικής ζώνης του νοσοκομείου Φριντριχσάιν σταμάτησαν την εργασία τους και ενέκριναν ψήφισμα που απεστάλη στον πρωθυπουργό Γκρότεβολ⁶ με το οποίο ζητούσαν την άμεση ανάκληση των νορμών παραγωγικότητας. Στο ψήφισμα αναφερόταν ότι η «Νέα Πορεία» ωφελούσε μόνο τους καπιταλιστές και όχι τους εργάτες. Την ίδια ημέρα ένας αξιωματούχος του κόμματος συναντήθηκε με τους εργάτες της κατασκευαστικής ζώνης No. 40 (Block 40) της Λεωφόρου Στάλιν και κατέθεσε ψήφισμα με το οποίο οι εργάτες εξέφραζαν τις ευχαριστίες τους προς τη «Νέα Πορεία». Οι εργάτες στο ψήφισμά τους απαιτούσαν την απόσυρση των υψηλότερων νορμών παραγωγικότητας που είχαν αποφασιστεί. Στο τέλος εξέλεξαν δύο εκπροσώπους εντεταλμένους να επιδώσουν το ψήφισμα προς το καθεστώς. Όμως, περίμεναν για το υπόλοιπο της ημέρας, ώστε να μπορέσουν να «συζητήσουν» τις αυξημένες νόρμες παραγωγικότητας με έναν εκπρόσωπο του συνδικάτου. Ωστόσο, όταν την επόμενη μέρα το συνδικαλιστικό έντυπο *Die Tribüne* («Το Βήμα») υποστήριξε σθεναρά τις νόρμες αυτές, οι εργαζόμενοι του Block 40 αποφάσισαν να ξαναστείλουν τους εκπροσώπους τους. Οι εργάτες τους συνόδευσαν για να τους προστατεύσουν από τυχόν αντίποινα. Το περιστατικό αυτό εξελίχθηκε σε διαδήλωση, η οποία προσέλκυσε γρήγορα 2.000 εργάτες από τα γύρω εργοτάξια. Η διαδήλωση έφτασε μέχρι τα κεντρικά γραφεία του συνδικάτου, που ήταν κλειδαμπαρωμένα, και τελικά κατευθύνθηκε προς τα Υπουργεία. Υπήρχαν ήδη αρκετές χιλιάδες διαδηλωτές που τους περίμεναν. Ζήτησαν να δουν τον Ούλμπριχτ⁷ και τον Γκρότεβολ, αλλά αυτοί δεν τόλμησαν να εμφανι-

⁶ Όττο Γκρότεβολ (Otto Grotewohl, 1894-1964): Σοσιαλδημοκράτης γερμανός πολιτικός. Φυλακίστηκε από το ναζιστικό καθεστώς. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ανακηρύχθηκε ηγέτης του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (SPD) στη ρωσική ζώνη κατοχής της Γερμανίας και πρωτοστάτησε στη συγχώνευση του κόμματός του με το Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, από την οποία προήλθε το Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα (SED), το οποίο υπήρξε το κυβερνών κόμμα στην Ανατολική Γερμανία. Ο Γκρότεβολ διετέλεσε πρωθυπουργός της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας από το 1949 έως τον θάνατό του. (Σ.τ.Μ.)

⁷ Βάλτερ Ούλμπριχτ (Walter Ulbricht, 1893-1973): Ηγετικό στέλεχος του Γερμανικού Κομμουνιστικού Κόμματος κατά τη διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Κατά το διάστημα της κυριαρχίας του ναζισμού παρέμεινε στη Σοβιετική Ένωση. Μετά τον

στούν. Στο τέλος, εμφανίστηκε ο Υπουργός Βιομηχανίας Ζέλμπμαν, ο οποίος προσπάθησε να εξαγγείλει την απόσυρση των αυξημένων νορμών παραγωγικότητας, αλλά δεν κατάφερε να καθησυχάσει τους εργάτες, αφού δεν εμπιστεύονταν ούτε αυτόν ούτε κανέναν άλλον από την κυβέρνηση. Ήθελαν να πάρουν την τύχη τους στα χέρια τους. Πολλοί εργάτες πήραν τον λόγο, ο ένας μετά τον άλλον. Στο τέλος, ένας εργάτης είπε: «Σύντροφοι, το ζήτημα δεν είναι πλέον οι νόρμες και οι τιμές!» και δήλωσε, στρεφόμενος προς τον Ζέλμπμαν: «Αυτό που βλέπετε εδώ είναι μια εξέγερση. Η κυβέρνηση πρέπει να αντιμετωπίσει τις συνέπειες των λαθών της». Ο αυθορμητισμός των μαζών είχε φθάσει στο αποκορύφωμά του. Ύστερα από τόσα χρόνια καταπίεσης οι εργάτες έδειξαν ότι ήταν σε θέση να εκδηλώσουν ένα πολύ υψηλό επίπεδο συνείδησης.

Το γεγονός αυτό, ωστόσο, είναι δηλωτικό των ορίων του αυθορμητισμού. Μετά τη διακήρυξη αυτή ακολούθησε, για μια ακόμη φορά, μια περίοδος δισταγμού και αβεβαιότητας. Ο κόσμος συμφωνούσε με τον στόχο, αλλά δεν συμφωνούσε στον τρόπο με τον οποίο έπρεπε να τον κατακτήσει. Τώρα ένας άλλος εργάτης μίλησε και κάλεσε το πλήθος να κινητοποιηθεί για τη διοργάνωση γενικής απεργίας στις εργατικές συνοικίες του Βερολίνου, εάν ο Ούλμπριχτ και ο Γκρότεβολ δεν κάνουν την εμφάνισή τους μέσα στην επόμενη μισή ώρα. Φορτηγά με μεγάφωνα που ανήκαν στο κυβερνών SED (Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα), το οποίο σε εκείνο το σημείο είχε ήδη ανακοινώσει την αναθεώρηση της αύξησης των νορμών, καταλήφθηκαν λίγο αργότερα από διαδηλωτές που εκείνη την ώρα γύριζαν στο σπίτι τους και χρησιμοποιήθηκαν για να καλέσουν όλους τους εργάτες του Βερολίνου στην Πλατεία Στράουσμπεργκερ το πρωί της 17^{ης} Ιουνίου. Στο μεταξύ, αντιπροσωπείες οικοδόμων είχαν ήδη συναντηθεί στον ραδιοφωνικό σταθμό RIAS (Ραδιοφωνία του Αμερικανικού Τομέα) από όπου ζητούσαν να μιλήσουν στους συντρόφους τους στο Ανατολικό Βερολίνο και στη ΛΔΓ. Στις συνομιλίες με τον δυτικό ραδιοσταθμό πήραν αρνητική απάντηση να ανακοινωθεί το κάλεσμά τους για γενική απεργία. Μπορούσαν όμως να κάνουν γνωστά από το ραδιόφωνο τα αιτήματά τους, όπως η πληρωμή των μισθών σύμφωνα με τις παλιές νόρμες και η άμεση μείωση του κόστους ζωής, η διενέργεια ελεύθερων και μυστικών εκλογών και η μη τιμωρία όσων απήγγησαν ή συζητούσαν να απεργήσουν. Τα αιτήματα αυτά υποστηρίχθηκαν και υιοθετήθηκαν από το απεργιακό κίνημα. Την επόμενη ημέρα ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός της ΛΔΓ βρισκόταν σε αμηχανία μπροστά στα γεγονότα. Το κάλεσμα των εργατών του Βερολίνου για την πραγματοποίηση γενικής απεργίας εξαπλώθηκε σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού σε ολό-

πόλεμο ανακηρύχθηκε. Γενικός Γραμματέας του Ενιαίου Σοσιαλιστικού Κόμματος Γερμανίας (SED) και διετέλεσε πρόεδρος της Ανατολικής Γερμανίας από το 1960 έως τον θάνατό του. (Σ.τ.Μ.)

κληρη τη ΛΔΓ στις 17 Ιουνίου. Ωστόσο, το απεργιακό κίνημα εξαπλώθηκε κατά κύριο λόγο στις μεγάλες επιχειρήσεις. Τα επίκεντρα της εξέγερσης ήταν οι βιομηχανικές πόλεις, οι οποίες την περίοδο 1919-1923 ήταν τα προπύργια της επαναστατικής εργατικής τάξης, δηλαδή, το Ανατολικό Βερολίνο, η κεντρική βιομηχανική περιοχή, το Μπίτερφελντ, η Χάλη, το Λάιπτσιχ, το Μέρσεμπουργκ, το Μαγδεμβούργο καθώς επίσης και η Ιένα και το Γκέρα, το Βραδενβούργο και το Γκέρλιτς. Οι καλά οργανωμένες, προετοιμασμένες και αποφασισμένες δυνάμεις των εργατών, όπως, για παράδειγμα, στο Λένα (28.000), τη Μπούνα (18.000) και το εργοστάσιο χρωμάτων Βέλφεν & Χένιγκσντορφ (το καθένα από 12.000), αποτελούσαν μια τέτοια δύναμη απέναντι στην οποία δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα οι τοπικοί κομματικοί αξιωματούχοι. Από τις δέκα μεγάλες εταιρίες σιδήρου και χάλυβα της ΛΔΓ οι εννέα απήργησαν ή απειθήρχησαν. Οι εργάτες στη βασική και βαριά βιομηχανία είχαν πληγεί ιδιαίτερα σκληρά από την πρόσφατη εκστρατεία αύξησης των νομών παραγωγικότητας. Τώρα έγιναν η πιο τολμηρή μερίδα της εργατικής τάξης μέσα στη ΛΔΓ, καθώς ο κύριος μοχλός για την οικοδόμηση του «σοσιαλισμού» εντοπιζόταν στη βαριά βιομηχανία και η κυβέρνηση είχε εκχωρήσει ειδικά προνόμια σ' αυτούς τους εργάτες. Η 17^η Ιουνίου διέλυσε την αυταπάτη ότι δεν υπήρχε περιθώριο δράσης έξω από το σταλινικό κόμμα και τους θεσμούς του.

Ένα παράδειγμα όσον αφορά την πολιτική κατεύθυνση που έλαβαν οι απεργιακές επιτροπές είναι το εργοστάσιο «Βάλτερ Ούλμπριχτ». Στις 17 Ιουνίου σε μια συνέλευση περίπου 20.000 εργαζομένων στις εγκαταστάσεις τέθηκαν τα ακόλουθα αιτήματα: να μπει τέλος στις αλλαγές των νομών παραγωγικότητας, να αποπλιστεί η αστυνομία του εργοστασίου, να παραιτηθεί η ηγεσία του εργοστασιακού συνδικάτου, το εργοστάσιο να πάψει να ονομάζεται «Βάλτερ Ούλμπριχτ» και να παραιτηθεί η κυβέρνηση. Σε επίπεδο επιχειρήσεων οι εργάτες μπόρεσαν να πάρουν πολύ γρήγορα την πρωτοβουλία. Όμως ήταν απαραίτητο να προχωρήσουν πέρα από τις επιχειρήσεις. Στην άλλοτε «κόκκινη καρδιά της Γερμανίας» - την Χάλη, το Μπίτερφελντ και το Μέρσεμπεργκ- εμφανίστηκαν οι πιο εντυπωσιακές επαναστατικές οργανώσεις. Στη Χάλη συναντήθηκαν όλες οι εργατικές αντιπροσωπείες στο κέντρο της πόλης και εξέλεξαν μια επιτροπή πρωτοβουλίας στην οποία εκπροσωπούσαν οι εργαζόμενοι όλων των μεγάλων επιχειρήσεων, επίσης ένας επιχειρηματίας, ένας διοικητικός υπάλληλος και ένας φοιτητής. Στο Μπίτερφελντ στην κεντρική απεργιακή επιτροπή, που αποτελούνταν από εκπροσώπους των μεγάλων επιχειρήσεων, συμμετείχαν μια νοικοκυρά και ένας φοιτητής από τη Σχολή Εργατών και Αγροτών⁸. Στο Μέρσεμπουργκ οι εργάτες της γιγαντιαίας χη-

⁸ Ονομασία ειδικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στη ΛΔΓ, σκοπός των οποίων ήταν η εκπαίδευση ανθρώπων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο προκειμένου να τους προετοι-

μικής βιομηχανίας «Λούνε & Μπούνα» συνενώθηκαν και εξελέγη μια ισχυρή 25μελής επιτροπή κάτω από επευφημίες του πλήθους στην Ούλαντπλατς. Οι επιτροπές ανέλαβαν τις διοικητικές λειτουργίες των επίσημων αρχών. Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί και τα τυπογραφεία σε πολλά μέρη κατελήφθησαν και η παροχή γκαζιού και ηλεκτρικού πέρασε στα χέρια των εργατών. Είναι αλήθεια ότι σε πολλά μέρη της επαρχίας σημειώθηκαν εθνικιστικές εκδηλώσεις, αλλά όπου υπήρχαν δεσμοί μεταξύ επαρχίας και πόλης την ηγεσία ανέλαβε η εργατική τάξη. Αν τα αιτήματα της προηγούμενης μέρας, δηλαδή η παραίτηση της κυβέρνησης και η δημιουργία «εργατικής κυβέρνησης» επρόκειτο να υλοποιηθούν, ο συντονισμός του κινήματος στις διάφορες πόλεις θα είχε επιταχυνθεί. Οι επιτροπές της Χάλης και του Μπίτερφελντ συνδέθηκαν μεταξύ τους. Οι εργάτες της χαλυβουργίας και ελασματοουργίας του Χένιγκσντορφ ξεκίνησαν από νωρίς και διέσχισαν τα σύνορα μεταξύ των ζωνών της πόλης, και μέσω Δυτικού Βερολίνου έφθασαν στο Ανατολικό Βερολίνο όπου ζήτησαν τον σχηματισμό κυβέρνησης μεταλλεργατών.

Εμπόδια και όρια

Η απεργία μπορούσε επίσης να είχε εξαπλωθεί στη Δυτική Γερμανία. Είναι δύσκολο να πει κανείς εκ των υστέρων ποια ήταν συνείδηση των δυτικογερμανών εργατών εκείνη την περίοδο, αλλά τουλάχιστον στις 20 Ιουλίου 20.000 υπάλληλοι καταστημάτων διαδήλωσαν κατά του νόμου που καθόριζε τις ώρες κλεισίματος των καταστημάτων. Τον Οκτώβριο μερικοί από τους συμμετέχοντες στο συνέδριο της IG-Metall⁹ υποστήριξαν ότι ο μόνος τρόπος για να εκδηλώσουν οι δυτικογερμανοί εργάτες την αλληλεγγύη τους προς τους ανατολικογερμανούς συντρόφους τους είναι η κήρυξη γενικής απεργίας κατά του Αντενάουερ¹⁰ και της κυβέρνησής του. Η απόφαση που πάρθηκε έγινε δεκτή με καταγιισμό χειροκροτημάτων. Παρά το γεγονός αυτό η εξέγερση των ανατολικογερμανών εργατών παρέμεινε απομονωμένη. Η κατάσταση γινόταν απειλητική για την ηγεσία του SED. Το επιχείρημά της τελευταίας ήταν ότι στο κίνημα είχαν παρεισφρύσει φασίστες προβοκάτορες δεν ήταν με κανέναν τρόπο πειστικό. Οι εθνικιστικές εκστρατείες στα σύνορα ή στην επαρχία παρέμεινα απομονωμένες από τη μεγάλη μάζα των εργατών. Εκτός από την

μάσει για την εισαγωγή τους σε ανώτερες και ανώτατες σχολές. Ασφαλώς, η αφοσίωση προς το καθεστώς έπαιξε καθοριστικό ρόλο για τη δυνατότητα φοίτησης σε αυτά τα ιδρύματα. (Σ.τ.Μ.)

⁹ IG-Metall (Βιομηχανική Ένωση Μεταλλεργατών): Το κεντρικό συνδικάτο των εργαζομένων στον χώρο του μετάλλου, στην αυτοκινητοβιομηχανία και σε άλλους βιομηχανικούς κλάδους στη Γερμανία. (Σ.τ.Μ.)

¹⁰ Κόνραντ Αντενάουερ (Konrad Adenauer, 1876-1967): Καγκελάριος της Δυτικής Γερμανίας από το 1953 έως το 1963. (Σ.τ.Μ.)

προβληματική του προπαγάνδα το SED αντιμετώπιζε τη δυσκολία του ότι η αστυνομία, η *Volkspolizei*, αρνήθηκε συχνά να κινηθεί κατά διαδηλωτών και απεργών και σε πολλά μέρη ενώθηκε μαζί τους. Ο σοβιετικός στρατός αναγκάστηκε να αποσυρθεί για την ασφάλειά του στις βάσεις του. Ούτε η άρχουσα τάξη της Δύσης ούτε της Ανατολής δεν είχε κανένα συμφέρον να επιτρέψει σε μια προλεταριακή επανάσταση να επιτύχει. Η εξάπλωση του επαναστατικού κύματος στη Δύση θα είχε μεταβάλλει τον συσχετισμό των δυνάμεων προς όφελος του ευρωπαϊκού προλεταριάτου σε αφάνταστη κλίμακα και θα έθετε σοβαρά υπό αμφισβήτηση τη μεταπολεμική τάξη πραγμάτων που δημιουργήθηκε στη Γιάλτα και στο Πότσδαμ. Σε γενικές γραμμές, πολλοί εργάτες πίστευαν στις 17 Ιουνίου ότι οι σοβιετικές δυνάμεις κατοχής θα παρέμεναν τουλάχιστον ουδέτερες, αν η γενική απεργία ήταν πειθαρχημένη. Για τον λόγο αυτό τα φορητά μεταμεγάφωνα έλεγαν: «Μην κάνετε τίποτα που η σοβιετική κατοχή να το θεωρήσει προβοκάτσια». Αλλά αυτή ήταν μια μάταιη ελπίδα. Η καταστολή είχε ήδη αρχίσει στις συνοικίες που είχαν πρωτοστατήσει. Εξαιτίας της απομόνωσης μέσα στο έδαφος της ΛΔΓ το κίνημα μπόρεσε να ηττηθεί και να θαφτεί κάτω από τα συντρίμια και τα ψέματα. Παρ' όλα αυτά η εξέγερση αποκάλυψε το ανοικτό μίσος των εργατών απέναντι σε ένα καθεστώς ανδρικήλων· ένα καθεστώς που στηρίχθηκε στα ρωσικά όπλα και που κυρίως είχε το θράσος να αυτοαποκαλείται «εργατοαγροτική κυβέρνηση». Η ήττα της εργατικής εξέγερσης επέτρεψε να αποκαλυφθεί το αληθινό πρόσωπο της ταξικής κοινωνίας που επεδίωκε να υπερασπίσει την εξουσία της. Όμως, οι εξεγερμένοι εργάτες δεν μπόρεσαν να βρουν ανταπόκριση από τους εργάτες των άλλων χωρών. Και αυτό έγινε στις 17 Ιουνίου του 1953.

Το καθεστώς του οποίου ηγείτο το SED τέθηκε υπό κατηγορία. Ήταν ένα καθεστώς που διατεινόταν ότι στηρίζεται στην εργατική τάξη, ενώ στην πραγματικότητα κινήθηκε εναντίον της όταν η ίδια η τάξη εξέφρασε τις διαμαρτυρίες της. Μια λεγόμενη «Λαϊκή Αστυνομία» (*Volkspolizei*) που πυροβολούσε εργάτες, ένας προπαγανδιστικός μηχανισμός που ετίθετο σε δράση κάθε φορά που έπρεπε να επιβληθούν τα «εθελοντικά καθήκοντα επί της παραγωγής» και αποκαλούσε τους εργάτες «φασίστες», «δυτικούς πράκτορες», «προβοκάτορες της Δύσης»· ένα καθεστώς που πάντοτε αρνιόταν να κάνει γνωστά τα αιτήματα των εργατών, μια επιχειρησιακή διοίκηση που συμπεριφερόταν στους εργάτες σαν εχθρούς· ένα καθεστώς στο οποίο οι λεγόμενες εργατικές οργανώσεις ήταν ντε φάκτο παραρτήματα του Κόμματος· ένα καθεστώς όπου οι αποφάσεις σε όλα τα επίπεδα λαμβάνονταν χωρίς διαβούλευση με τους εργάτες και παρά τη θέλησή τους. Στην Ανατολή, όπως και στη Δύση, οι εθνικιστικές τάσεις, οι οποίες βρίσκονταν στη μειοψηφία, εμφανίστηκαν, όπως ήταν φυσικό, στο προσκήνιο και προσπάθησαν να αλλοιώσουν τον προλεταριακό χα-

ρακτήρα της 17^{ης} Ιουνίου. Η αργία της «γερμανικής ενότητας»¹¹, η οποία εκθειάζεται στη Δύση, είναι μια απάτη και αποτελεί ένα περαιτέρω πλήγμα κατά των ιδεών με τις οποίες χιλιάδες άνθρωποι κατέβηκαν στους δρόμους τη 17^η Ιουνίου. Το κίνημα της 17^{ης} Ιουνίου του 1953 δεν ήταν μόνο μια εξέγερση κατά της κυριαρχίας μιας αυταρχικής γραφειοκρατικής τάξης, αλλά αποτελεί επίσης απόδειξη της ικανότητας της εργατικής τάξης να δράσει αυθόρμητα. Το κίνημα της 17^{ης} Ιουνίου είχε ξεκάθαρα εναντίον ποιανού παλεύει, αλλά δεν είχε πολύ χρόνο με το μέρος του· δεν είχε ούτε καν μια επαναστατική οργάνωση για να διώξει τις αυταπάτες του, για παράδειγμα σχετικά με τον κοινοβουλευτισμό, και να αναπτύξει πλήρως τις δικές του κοινωνικές και πολιτικές δομές. Τα πρώτα δείγματα αυτοοργάνωσης και συμβουλίων καταστράφηκαν από τις δυνάμεις της ρωσικής κατοχής, οι επιτροπές διαλύθηκαν, οι επικεφαλείς τους διώχθηκαν και συνελήφθησαν ως πρωταίτιοι και ο κρατικός έλεγχος της εκμετάλλευσης αποκαταστάθηκε μέσα στις επιχειρήσεις.

13 Ιουνίου 2013
Ομάδα Διεθνών Σοσιαλιστών (GIS)
<http://gis.blogspot.de/>

Πηγή: <http://www.leftcom.org/en>

<http://engymo.wordpress.com/>

¹¹ Η «Ημέρα της γερμανικής ενότητας» είναι η εθνική επέτειος της Γερμανίας, η οποία εορτάζεται στις 3 Οκτωβρίου και αποτελεί επίσημη αργία. Η αργία αυτή τιμά την ενοποίηση της Γερμανίας, ύστερα από την κατάρρευση της ΛΔΓ το 1990. (Σ.τ.Μ.)